

Vabariigi Valitsuse määruse
„Kalana looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Käesoleva määrusega moodustatakse Kalana looduskaitseala ja kehtestatakse selle ala kaitse-eeskiri.

Määrusega moodustatakse Natura 2000 võrgustikku kuuluvale Kõpu loodusale siseriikliku kaitse tagamiseks Kalana looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) ja kehtestatakse kaitse-eeskiri. Moodustatav kaitseala hõlmab Natura 2000 võrgustikku kuuluva Kõpu loodusala osaliselt. Ala kaitse alla võtmise on tinginud vajadus tagada paremini loodusdirektiivi I lisa metsaelupaigatüüpide kaitse.

Kavandatav Kalana looduskaitseala asub Hiiu maakonnas Kõrgessaare vallas Kalana ja Kaleste külas, kogupindalaga 32,8 ha.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Hiiu-Lääne-Saare regiooni kaitse planeerimise spetsialist Andres Miller (tel 463 6829; andres.miller@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on koostanud Uudo Timm, eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178, e-post madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on kaitsta looduslikke metsakooslusi ja nende arengut loodusliku protsessina ning elupaigatüüpe, mida EÜ nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (loodusdirektiiv) nimetab I lisas. Kaitstavad elupaigatüübid on vanad loodusemetsad (9010* – sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi lisale I, kusjuures tärniga on tähistatud esmatähtsad elupaigad) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Kalana looduskaitseala kaitse alla võtmise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste ohustatus. Looduslikud metsa elupaigatüübid vanad loodusemetsad (9010*) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) on ohustatutena lisatud loodusdirektiivi I lisasse ning märgitud seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamisel on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Elupaigatüüp vanad loodusemetsad on ohustatud ka Eestis, kus see on jäänud haruldaseks ning selle pindala on statistilise metsainventuuri 2010. aasta andmete põhjal vaid 3,5% metsade kogupindalast ehk 78 000 ha. Soostuvate ja soo-lehtmetsade pindala on sama allika põhjal vaid 2,1% metsade kogupindalast (45 400 ha). Kaitseta vanu metsi ohustab raie, mistõttu nende pindala väheneb pidevalt.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Moodustataval Kalana kaitsealal on otstarbekas kaitse eesmärgiks seatud väärtusi kaitsta põhjusel, et siin on need ohustatud väärtused säilinud või kaitsekorra rakendumisel taastumas. Suhteliselt haruldane nii Eestis kui ka Hiiumaal on kaitseala põhjaosas rohkem kui 12 ha-l kasvav üle 2 sajandi vanune männik. Lisaks vanusele on tegu haruldase metsatüübi, loometsaga. Lood, sh loometsad on kogu maailmas väga piiratud levikuga. Lisaks Eestile leidub looalasi arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurematel saartel, eelkõige Ölandil ja Ojamaal (Gotlandil) ning väiksemate isoleeritud aladena on loopealseid ka Lõuna-Rootsi mandriosas Västergötlandis ja Venemaal Peterburi lähistel. Eestis on loodusid Lääne-Eesti saartel ning Lääne- ja Põhja-Eestis.

Kaitstavad elupaigatüübid on osaliselt inventeeritud 1995. a (Ü. Püttsepp, T. Niitla, E. Uustalu) ja 2009. a (T. Leito). Kaitstavad elupaigatüübid hõlmavad kokku 21,8 ha ehk 66% kaitseala pindalast (32,9 ha), sh vanad loodumetsad (9010*) 20,8 ha (63%) ning soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) 1 ha (3%). Tegelikult võib elupaigatüübile vanad loodumetsad (9010*) vastav mets hõlmata pisut suuremat ala, sest eksperdi ettepanekul kaitsealale liidetava ja Kõpu loodusala juba liidetud maatükk on inventeerimata, kuid sellel asub 4,8 ha suurune väriselupaik (VEP nr 156047), mis eksperdi arvates vastab elupaigatüübile vanad loodumetsad (9010*).

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Kalana looduskaitseala kaitse alla võtmine oluline haruldaste ja ohustatud taimeliikide kaitseks. Samas pole nende liikide nimeliselt kaitse eesmärgiks seadmine vajalik, sest eesmärgiks seatud elupaigad toimivad liikide katusväärtustena ehk elupaigatüüpide kaitseks rakendatav kaitsekord tagab ka nende elupaikadega seotud liikide soodsa seisundi. Kaitsealalt on teada III kategooria kaitsealused taimeliigid tumepunane neiuvaip (*Epipactis atrorubens*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*) ja pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*).

Kalana looduskaitseala kaitse alla võtmine on põhjendatud veel asjaoluga, et tegemist on ülepiinnaliselt Natura 2000 võrgustikku kuuluva alaga. Kaitsealaga samades piirides asub Kõpu loodusala (EE0040135) laiendus.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitstava loodusobjekti tüübiks on looduskaitseala, kuna ala peamine kaitse eesmärk on looduslike metsakoosluste ning ühtlasi seal esinevate liikide kaitse. Seega eeldavad eesmärgiks võetud väärtused protsessikaitset, mitte seisundikaitset. Hoiuala moodustamine ei ole antud alal otstarbekas, kuna vastavalt looduskaitseaduse § 4 lõikele 3 on hoiuala elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused. Antud ala puhul on võimalike majandustegevuste mõju alale hinnatud ning leitud, et kaitse eesmärkide täitmiseks majandustegevusi lubada ei saa. Hoiuala kaitsekord ei sobi veel põhjusel, et ala kaitse eesmärgiks on ka alles taastuvad, kuid veel elupaigatüübile mittevastavad metsakooslused. Kaitseala kaitsekord võimaldab sellistest kooslustest elupaigatüübile vastavad metsakooslused kujundada. Püsielupaik ei sobi loodusobjekti tüübiks põhjusel, et püsielupaigad moodustatakse liikide elupaikade, mitte koosluste kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti piir

Kaitseala piiritlemisel lähtuti sellest, et kaitsealasse oleks hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piir oleks looduses selgelt tuvastatav ja üheselt mõistetav. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (metsa- ja liinisihid, metsateed, mõõdistatud maaüksused, piirneva Kõpu looduskaitseala piir). Kaitseala moodustab väikese osa (29,04 ha) riigile kuuluvast suuremast (1 096,74 ha) maaüksusest lähiaadressiga Putkaste metskond 9 ja katastritunnusega 39201:001:0633; millest umbes pool on juba kaitse all Kõpu looduskaitsealana, ning poole (3,85 ha) riigile kuuluvast väiksemast (8,6 ha) maaüksusest lähiaadressiga Kalda ja katastritunnusega 39201:001:2170, millest on juba Kõpu looduskaitsealal 2,5 ha. Kalana looduskaitseala hõlmab osa metsakvartalitest PU 027 ja PU 028. Kaitseala põhjaossa jääb vanemate metsaosade vahele ka latimetsaealine männikultuur ja põhjatippu kümnekonna aasta vanune kitsas lageraielank, mis osaliselt kaitsealasse tungib. Selle langi osaline liitmine loodava kaitsealaga on vajalik ebasoovitava servaeefekti vähendamiseks piirnevale vääriselupaigale (VEP nr 156047) ning kaitseala selgemaks piiritlemiseks. Kaitsealale, eriti selle kirdeossa jääb lisaks küpsetele metsadele ka keskealisi puistud, mis alles ajapikku kujunevad loodusdirektiivi elupaigatüüpidele vastavaks. Nooremad ja seetõttu looduskaitsealiselt veel väheväärtuslikud puistud on väärtuslikematele puistutele olulised puhvrina ning tõstavad ka üldist kaitsealade sidusust. Lisaks sellele, et Kalana kaitseala piirneb lõunas Kõpu looduskaitseala Kaleste sihtkaitsevööndiga, jääb kirdesse vaid 130 m kaugusele Kõpu looduskaitseala Väikesoode sihtkaitsevöönd. Suuremaks ei ole Kalana kaitseala aga otstarbekaks piiritleda, sest lisanduvad alad ei vasta kaitse alla võtmise eeldustele, väiksemaks piiritlemisel ei oleks aga piir enam nii hästi looduses jälgitav või jääks osa ohustatud loodusväärtustest kaitse alt välja. Kaitseala on piiritletud lõunas Kõpu looduskaitseala piiriga, edelas ja kagus metsasihiga, läänes ja loodes katastripiiriga, põhjas liinisihiga ning idas põhikaardile kantud metsateedega. Kaitseala läbib ida-lääne-suunaliselt ajalooline Kaleste-Kalana tee. Piir kulgeb Eesti põhikaardile märgitud maastikuobjektide serva mööda nii, et need objektid (metsasiht, liinisiht ning metsateed) on piiril kaitsealast väljas. Kalana kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga märts 2013.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (ekspertid Ü. Püttsepp, T. Niitla, E. Uustalu ja T. Leito) ning kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Uudo Timm 2010. a). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagavad kaitsealal esinevate looduslike koosluste ja liikide soodsa seisundi, on proportsionaalsed omavahel ning loodusväärtuste olulisuse ja haavatavusega. Kaitsealal on üks vöönd ja see on sihtkaitsevöönd. Sihtkaitsevöönd tagab teadaolevate looduslike metsaelupaikade säilimise ja taastuvate metsakoosluste taastumise. Samuti on arvestatud Kalana kaitsealaga piirneva Kõpu looduskaitseala tsoneeringut ja kaitsekorda. Tulevikus on ilmselt mõistlik Kalana kaitseala liita Kõpu looduskaitseala Kaleste sihtkaitsevööndiga. Arvestades Kõpu looduskaitseala suurust, tsoneeringu keerukust, maaomanike ja huviliste rohkust ning erinevaid esitatud ettepanekuid Kõpu looduskaitseala kaitsekorra muutmiseks, on ilmne, et Kõpu looduskaitseala kaitsekorra muutmine on pikem protsess. Seetõttu on otstarbekas moodustada esialgu eraldi Kalana kaitseala.

Kaitse-eeskirjaga ei reguleerita poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikku tegevust, kuna nimetatud kooslusi kaitsealal ei ole; pilliroo ja adru varumist, kuna kaitseala ei ole vahetult merega seotud ning kaitsealal ei kasva pilliroogu ega leidu adru; kalapüüki ja sõitmist veekogudel, kuna kaitsealal ei ole selleks sobivaid veekogusid. Ka maaparandussüsteeme, mis hooldamist vajaks, kaitsealal ei ole.

2.5.2. Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndi kaitsekord on vajalik metsakoosluste loodusliku arengu tagamiseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja liikide elupaikade säilimiseks. Loodusliku protsessi kaitse tähendab seda, et kaitstakse looduslikku arengut looduslikes kooslustes. Noores männikultuuris ja raiejärgselt veel uuenemata alal on eesmärk kujundada looduslikule kasvukohatüübile ja loodusdirektiivi elupaigatüübile vastav metsakooslus, mille saab seejärel jätta looduslikule arengule. Tulevikus peavad kaitsealal tervikuna olema vaid looduslikud või loodusilmelised kooslused, mis ei vaja looduslikkuse suurendamiseks enam inimese sekkumist.

2.5.2.1. Lubatud tegevused

Inimestel on lubatud viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning pidada jahti kogu kaitsealal. Kaitsealal on sarnaselt piirneva Kõpu looduskaitsealaga lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul, sest ilma teatud tingimuste täitmiseta võib suurem massiüritus näiteks tallamise vms kaudu ohustada kaitstavate elupaigatüüpide soodsat seisundit. Jahipidamine ei mõjuta oluliselt metsakoosluse looduslikku arengut. Piirnevas Kõpu looduskaitseala Kaleste sihtkaitsevööndis on jaht keelatud ning see on tekitanud probleeme metssigade, aga ka väikekiskjate (rebaste, kährikute) ohjamisel, mistõttu kaalumisel on Kaleste sihtkaitsevööndis jahipiirangu leevendamine.

Kaitseala teedel on lubatud sõidukiga sõitmine, sest teedel sõitmine ei kahjusta tee kõrval asuvaid kaitstavaid kooslusi. Sõidukiga sõitmine väljaspool teid ja maastikusõidukiga sõitmine on erandina lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja korraldamisega seotud tegevusel, käesoleva kaitse-eeskirjaga lubatud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Ujuvvahendiga sõitmist kaitse-eeskiri ei käsitle, kuna selleks sobivat veekogu kaitsealal ei ole.

Kaitseala valitseja nõusolekul on kaitsealal lubatud telkimine, koosluse kujundamine vastavalt kaitse eesmärgile ning kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Praegu kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikku tegevust ette näha ei ole, kuid arvestades ala suhteliselt vähest uuritust, võib selleks vajadus tekkida. Ka piirneval Kõpu looduskaitsealal on kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikud tööd kaitseala valitseja nõusolekul lubatud. Looduslikes kooslustes kaitsealused liigid enamasti inimese sekkumist ei vaja. Erandiks võib olla näiteks mõne kotka pesa toetamine või muu niisugune tegevus. Kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus võib osutuda vajalikuks pigem alles looduslikuks taastuvas või taastatavas koosluses. Koosluse kujundamise all on mõeldud võimalust rakendada metsakultuuride esinemisaladel vajaduse korral looduslikkuse taastamise võtteid (näiteks teha häile või suunatud valikulist raiet koos suuremõdulise lamapuidu mahajätmisega), et suurendada vähemväärtuslike metsaeraldiste looduskaitseväärtust ning kiirendada koosluse arengut kasvukoha- ja elupaigatüübile vastavaks. Tulenevalt võimalikest liigikaitse-, teadus- või muudest kaitseala jaoks vajalikest

töödest võib tekkida vajadus kaitsealal ööbimiseks ja telkimiseks. Avaliku telkimiskoha rajamiseks puudub vajadus, sest kaitseala on suhteliselt väike ja telkida on võimalik väljaspool kaitseala, näiteks selleks ettenähtud kohtades naaberkaitsealal. Pealegi on telkimine, nagu ka lõkketegemine, suurt lokaalset mõju omada võiv tegevus, mis ohustab kõrge väärtusega metsakoosluste soodsa seisundi säilitamist. Lõkketegemine on kaitsealal keelatud, sest tungivat vajadust selleks ohtlikuks tegevuseks pole. Kaitsealal ööbimine on erandlik ja vajaduse korral on võimalik süüa teha priimusel või kasutada selleks muid abivahendeid.

2.5.2.2. Keelatud tegevused

Sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine kooskõlas kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega. Keelatud majandustegevuse all peetakse silmas suurtootmist või tööstust, mitte kaitseala tutvustamist, turismi või kaitse-eeskirjaga lubatud jahipidamist ning marjade ja seente korjamist. Loodusvarade keelatud kasutamise all mõeldakse loodusvara kasutamist kaitseala loodusväärtusi ohustavas koguses või moel. Uute ehitiste püstitamine on kaitsealal keelatud, välja arvatud tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks ja olemasolevate rajatiste hooldustööd kaitseala valitseja nõusolekul. Praegu kaitsealal ehitisi ei ole, kuid kaitse-eeskirjaga jäetakse võimalus tulevikus loodusõpperaja vms rajamiseks ning seda vajaduse korral ka ranna ehituskeeluvööndis, kuhu kaitseala lõunaosa ja sealsed teerajad osaliselt ulatuvad. Seda võimaldab looduskaitseaduse § 38 lõige 7, mis reguleerib ehituskeeluvööndi erisusi kaitsealadel. Muud ehitised kaitseala jaoks vajalikud ei ole, küll võib igasuguste ehitiste püstitamine ning hilisem kasutamine ja hooldamine kahjustada kaitseala loodusväärtusi. Ehitiste alla jääv kooslus üldjuhul hävib. Kaitseala valitseja seatud tingimused kaitseala tarbeks tootmisotstarbeta rajatiste püstitamiseks või hilisemaks hooldamiseks peavad tagama, et kahju kaitseala loodusväärtustele puuduks või oleks minimaalne.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuste ühtivus kaitseala kaitse eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ning vajab igakordset kaalutlusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, seada projekteerimistingimusi või anda ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, ning jahiulukeid lisasöötä.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus ei kahjusta loodusväärtusi, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

3. Menetluse kirjeldus

Kalana looduskaitseala kaitse-eeskirja avalikud väljapanekud toimusid 21. juunist kuni 6. juulini 2010. a ning 7. kuni 22. novembrini 2012. a Kõrgessaare Vallavalitsuses ja Keskkonnaameti Kärkla kontoris ning avalik arutelu 12. juulil 2010. a Keskkonnaameti Kärkla kontoris. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 1. juunil 2010. a üleriigilise levikuga ajalehes Postimees ja 5. novembril 2012. a ajalehes Eesti Päevaleht ning 18. juunil 2010. a ja 6. novembril 2012. a kohalikus ajalehes Hiiu Leht. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmusid kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teated 31. mail 2010. a ja 5. novembril 2012. a. Teade avaldati 2012. a ka Keskkonnaameti kodulehel.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta Kõrgessaare Vallavalitsusele ja Riigimetsa Majandamise Keskusele kui kaitsealal paiknevate kinnisasjade omaniku (Eesti Vabariigi) esindajale tähtkirjaga vastavalt 17. juunil ja 16. juunil 2010. a.

2010. aastal toimunud avalikustamise käigus esitasid kirjalikke ettepanekuid Riigimetsa Majandamise Keskus ja Keskkonnainspektsiooni Lääne regiooni Hiiumaa büroo. Ettepanekuid arvestati kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja täiendamisel.

Kalana looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu uuest avalikust väljapanekust (7. kuni 22. novembrini 2012. a) ja sellest, et kui väljapaneku jooksul ei esitata soovi avaliku arutelu korraldamiseks, viiakse arutelu läbi kirjalikult, teatati ning edastati menetlusmaterjalid e-postiga Kõrgessaare Vallavalitsusele 6. novembril 2012. a ja käsipostiga samal päeval. Enne e-kirja ja materjalide vallamajja viimist teavitati vallavalitsust telefonitsi. Samasugune teade ja menetlusmaterjalid edastati 6. novembril 2012. a e-postiga kaitseala maad haldavale Riigimetsa Majandamise Keskusele.

2012. aastal toimunud avalikustamise käigus soovi avalikuks aruteluks, ettepanekuid või vastuväiteid ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu koostamisel on arvestatud EÜ nõukogu direktiiviga 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615-k „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ lisa 1 punkti 2 alapunktiga 155 on

Natura 2000 võrgustiku loodusalaks esitatud Kõpu loodusala, mis nüüd hõlmab endas ka loodavat Kalana looduskaitseala. Seetõttu tuleb Kalana looduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi.

Kõpu loodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni otsusega **2008/24/EÜ, 12. november 2007, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade esimene ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2007) 5402 all, ELT L 012, 15/01/2008 lk 0118–0382)**. Kõpu loodusala laiendus Kalana looduskaitseala osas on kinnitatud Euroopa Komisjoni rakendusotsusega **2013/27/EL, 16. november 2012, millega võeti vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade kuues ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2012) 8229 all, ELT L 24, 26.01.2013 lk 464–642)**.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Metsaelupaigatüüpide kaitse alla võtmine aitab kaasa väärtuslike elupaikade säilitamisele ja nende soodsa seisundi saavutamisele.

Ala kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2020 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Kavandatava Kalana looduskaitseala väikesest pindalast (32,9 ha) tulenevalt puuduvad määruse jõustumisel olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Määruse jõustumisel väheneb Kõrgessaare Vallavalitsusele laekuv maamaks 142 euro võrra aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kalana looduskaitsealal eramaid ei ole, seega maa omandamise kulusid riigi eelarvest ei teki.

6. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist, vastavalt looduskaitseseaduse § 11 lõikele 6.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister